

Posudek oponenta bakalářské práce:

Simona FOŘTOVÁ, *Svatební smlouvy v kontextu městského práva*, FHS UK 2011, stran 43 plus 12 grafových příloh.

Jedná se v zásadě o zdařilou bakalářskou práci. Její autorka předkládá text, jenž je věcně formulován a racionálně utříděn. Vychází z rozboru svatebních smluv Nového Města pražského z let 1518-1609. Tyto smlouvy ji zajímají jako pramen, z něž chce mj. studovat *právní vědomí* (viz níže) měšťanů, chce se dále zaměřit na postavení ženy (s. 3-4) v těchto smlouvách, zajímá ji kupříkladu poměr sňatků mezi měšťany Starého a Nového města ku sňatkům mezi měšťany NMP a osobami z venkova, role a výše věna (v hotovosti či jinak odváděného) atd. To vše jsou otázky, jež lze prohlásit za *zcela případné a vhodné* jak ve vztahu k povaze studovaného pramene, tak ve vztahu k dosavadní historiografické literatuře. Autorka dále popisuje svoji metodu (s. 9-10). S vymezením metody lze vyslovit souhlas. Jen bych byl trochu skeptický k tomu, zda lze opravdu *složitost smluv* převádět na *textový rozsah* smlouvy (s. 9)? Následuje rozbor pramenů (s. 21-33), jenž je věcný, prvotně jdoucí po jednotlivých obdobích (škoda, že ne po tématech). Shrnující vyhodnocení (s. 34-39) obsahuje závěry, jež jsou vztaženy k příloženým grafům. Nejedno zjištění autorky lze považovat za cenné.

K práci mám několik připomínek, poznámek a otázek:

(1.) Autorka si (s. 1) klade za cíl studovat *právní vědomí* měšťanského obyvatelstva. Jednoznačnost tohoto pojmu však již na téže stránce rozvolní, když začne mluvit o právním *povědomí*. Předně však je otázkou, zda prameny, které studuje jsou skutečně prameny k právnímu vědomí, nebo prameny k rozpoznání právní *praxe*? Autorka sama se k tomuto problému vrací při závěrečném vyhodnocení. Říká-li zde: "Městské právo sice stanovilo jakýsi rámec ochrany zdraví a majetku obyvatel měst, ale naplňování tohoto práva mnohem více záleželo na osobní angažovanosti jedince, než jak je tomu v současnosti. Proces učení se využívat všech možností daných právem musel být obtížný a zdoluhavý" (s. 35). Pak tím ale sama autorka přiznává, že rozebírá spíše *právní praxi*. Zároveň se lze ptát, zda jen nepředpokládá, že probíhalo nějaké *učení se* využití právních možností? Sociální jednání totiž nemusí být vždy nutně úzce vztaženo k právu.

(2.) Autorka užívá někdy pro dějepisectví ne zcela tradičním způsobem termínu "*dokument*", tam, kde by asi většina historiků volila výraz "pramen". Byl bych také opatrný na termín "*ideální pramen*". Tento termín má totiž v dějepisectví (např. Zdeněk Kalista, jak o tom píše Zdeněk BENEŠ), specifický noetický význam. To jsou ale spíše upřesňující poznámky, než výtky chyb.

(3.) To, co bych však jako chybu vytknul, je, že zejména při vlastním rozboru pramenů (s. 21-33) autorka jen minimálně odkazuje na konkrétní místa v pramenném textu (výklad zde nemá takřka vůbec žádný poznámkový aparát). Pro čtenáře je tak jen velmi těžko její výklad zpětně vztahovat k prameni a kontrolovat jej.

(4.) Vzhledem k cílům (postavení ženy), které si autorka v úvodu klade, bych si dovilil doporučit rozšířit seznam použité literatury o studie Jany Ratajové a Lucie Storchové, které doprovázejí dvě edice pramenů (českých nábožensko-mravokárných textů), které tyto autorky zároveň uspořádaly (Jana RATAJOVÁ - Lucie STORCHOVÁ [eds.], *Nádoby mdlé, hlavy nemající*, Praha 2009; Jana RATAJOVÁ - Lucie STORCHOVÁ [eds.], *Žena není příšera, ale nejmilejší stvoření Boží*, Praha 2010). Tyto studie se věnují pro stejné období, jaké sleduje Simona Fořtová, pojetí "dcery" ("panny"), "manželky" a "vdovy" v českém nábožensko-etickém diskursu. Bylo by přinejmenším velmi cenné zkusit porovnat, zda se *náboženský diskurs* bude v tomto ohledu shodovat s *diskursem právním*, nebo naopak by zde šlo shledat nápadné rozdíly? Autorce předkládané práce by se hodily závěry Ratajové a Storchové v otázce prosazování se tzv. "luterského modelu manželství" (panenství, manželství a vdovství jsou stejně hodnotné životní fáze ženy) a zejména u Storchové se objevující doklady diskursivní inferiorizace ženy.

(5.) To, co se říká o *třech fázích* uzavírání sňatku (s. 4), by bylo zajímavé vztáhnout k otázce tzv. *zcírkevňování* sňatků, tak jak ji nastolil Richard van DÜLMEN (kromě německých prací by šlo využít českého překladu: *Kultura a každodenní život v raném novověku*, díl I.: *Dům a jeho lidé*), popř. by šlo využít i některých dalších studií (Susana BURGHARTZ - jednotlivé sborníkové studie; Peter LASLETT, *The World We Have Lost*). Vzhledem k těmto tezím je zajímavá právě pro období, které autorka studuje, otázka, zda se i v českém prostředí objevuje snaha minimalizovat odstup mezi slibem (řekněme prvými dvěma fázemi) a církevním sňatkem (v pojetí Simony Fořtové třetí fází)?

(6.) Za nepříhodnou mám formulaci o *sňatečnosti* (s. 36) v závěrečném vyhodnocování analýz. Na základě *frekvence* svatebních smluv v jednotlivých obdobích *nelze* s takovou jistotou, jak to autorka činí, vypovídat o vývoji sňatečnosti. Nevíme, (a) jaký je poměr mezi počtem sňatků v tomto období uzavřených a sňatků, které byly doprovázeny svatební smlouvou, nevíme ani (b), jaký byl počet obyvatel NMP v těchto obdobích (sňatečnost se vypočítá jako počet sňatků, které připadají na 1000 obyvatel během 1 roku).

Práci Simony Fořtové *doporučuji k obhájení*, vzhledem k uvedeným připomínkám ji navrhuji hodnotit jako *velmi dobrou*.

Jan Horský